

Kulturhistorisk rapport

Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Udgravning ved Høje Støvring

Bebyggelsesspor fra bronzealder

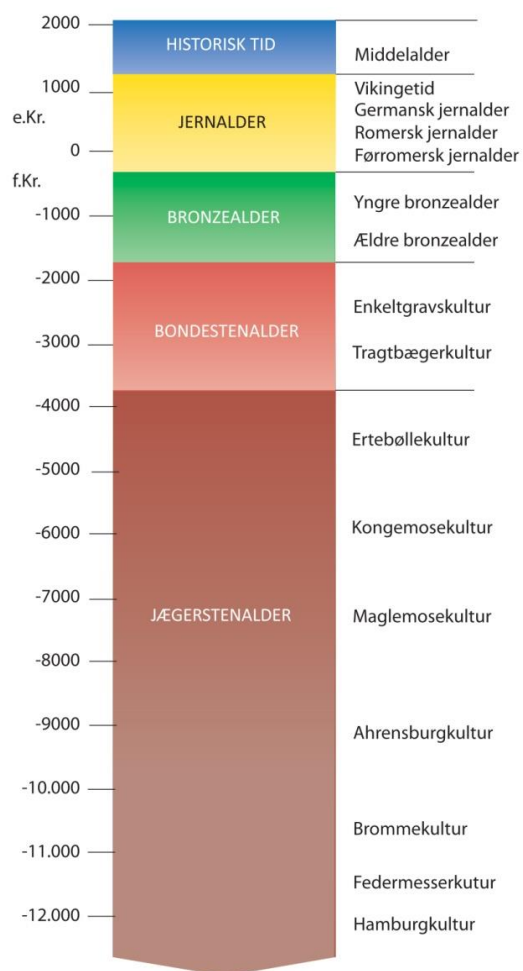
J.nr. ÅHM 6462

Udgravning marts-april 2020.

Rapport udfærdiget af: Museumsinspektør Torben Trier
Christiansen

Kulturhistoriske rapporter ved Nordjyllands Historiske Museum #112

Indholdsfortegnelse.....	1
Indledning.....	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	7
Udgravningsdata.....	8

Indledning

Støvring er blandt de hurtigst voksende byer i landet, og netop fordi byen er vokset så hurtigt i de senere år, har museet efterhånden via forundersøgelser og udgravninger forud for byudvidelserne fået kortlagt et stort areal rundt om byen. Sådanne arkæologiske kortlægninger af større sammenhængende områder giver et arkæologisk overblik som er relativt sjældent. I Støvring bliver det i stigende grad tydeligt, at der i det bakkede landskab langs Lindenborgåen og Mastrupbækken eksisterede et usædvanligt driftigt samfund i bronzealderen. Den aktuelle udgravning ved Høje Støvring har yderligere understøttet dette.

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med planer om endnu en udvidelse af boligområdet ved Høje Støvring anbefalede museet en større arkæologisk forundersøgelse af hele planområdet, hvilket bygherre herefter bestilte.

Forundersøgelsen blev gennemført i december 2019 og afslørede forhistoriske bebyggelsesspor i fire spredtliggende fundområder. De to mindste af disse, blev færdigundersøgt under forundersøgelsen, mens de to øvrige blev indstillet til udgravning og udgravet i foråret 2020. Denne rapport omfatter resultaterne af sidstnævnte udgravning.

Lokalområdet i oldtiden

Udgravningsområdet fandtes på et bakkedrag ved en lille erosionsdal, som mod nordvest munder ud i den markante dal kløvet af Mastrup Bæk. Lidt mod nord og øst findes flere gravhøje - hovedparten formentlig dateret til bronzealderen, og i forbindelse med byggemodning af Høje Støvring etape III, umiddelbart nord for det aktuelle areal, undersøgte museet i 2017 to gravhøje og et yderst velbevaret langhus fra ældre bronzealder.

Øges perspektivet en anelse så rummer kulturlandskabet omkring Høje Støvring desuden en hel serie af interessante fund fra bronzealderen (Fig. 1). Rundt i udkanten af Støvring er der således i forbindelse med byens gradvise udvidelse blevet undersøgt en række bebyggelser fra perioden. I tillæg til dette så er der mod øst ved Lindenborgådalen i nyere tid blevet fundet to usædvanlige depotfund fra yngre bronzealder, et ved Vaseholm på vestsiden af åen og et andet ved Bækkedal på modsatte side. Endelig er regionens største langhus fra bronzealder netop fremkommet i forbindelse med en nyudstykning ved Pumphuse nord for Skørping.

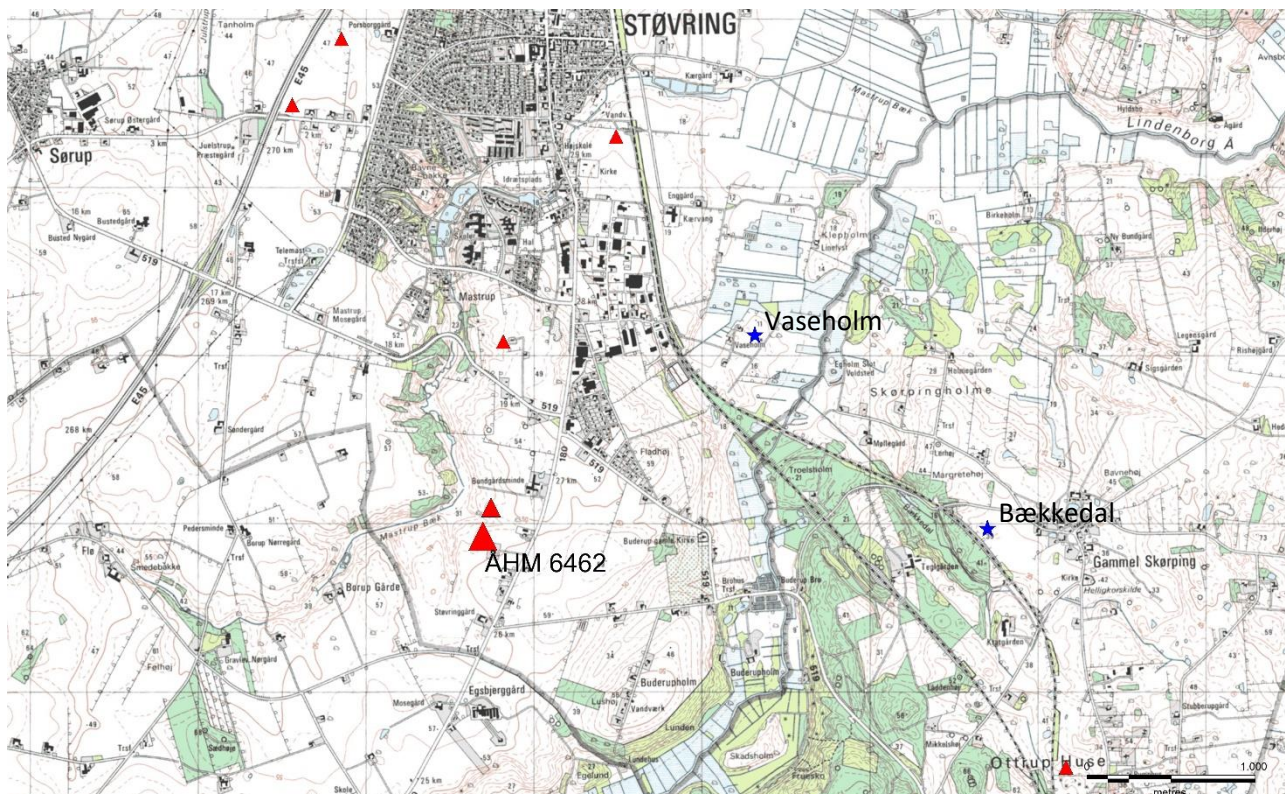

Fig. 1. Udsnit af kort med bronzealderbebyggelser (røde trekkanter) og -depotfund (blå stjerner) fra lokalområdet.

Undersøgelsens resultater

Ved undersøgelsen blev der etableret to separate udgravningsfelter – et i hver af de to fundområder, som pga. fundenes omfang ikke kunne færdigundersøges ved forundersøgelsen. Samlet set omfattede udgravningen et areal på knap 2000 kvadratmeter, og i begge fundområder blev der fundet og udgravet sporene efter et enkelt treskibet langhus samt en mængde tilhørende gruber og kogegruber.

Mest iøjnefaldende var uden sammenligning et stort velbevaret langhus fundet i det nordligste udgravningsfelt. Sporene efter bygningen omfattede både stolpehullerne efter husets to rækker indre tagbærende stolper, væggenes bærende stolper og to indre skillevægge. Bygningen har været hele 28 meter lang og næsten 8 meter bred. Altså har lidt mere end 220 kvadratmeter været under tag, og langhuset har da også formentlig skullet rumme både beboelse og stald.

Langhusets vægstolper har i øvrigt været meget kraftige og stået med temmelig stor afstand (1,6-2,5 meter). Så spredte stolper har krævet et

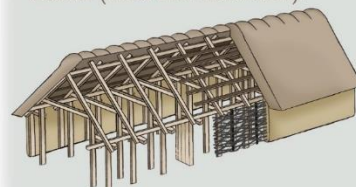
Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til yder-vægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, bås til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

Nordjyllands
Historiske Museum

vægmaterialer, som kunne klare det lange spænd, og almindeligvis antager man, at sådanne huse har haft vægge af vandretliggende tømmer. Sådanne "bulvægge" er ellers ret sjældne. I de senere perioder af bronzealderen bliver de helt erstattet af klinede fletværksvægge (som vist i bunden af figuren på th. på forrige side).

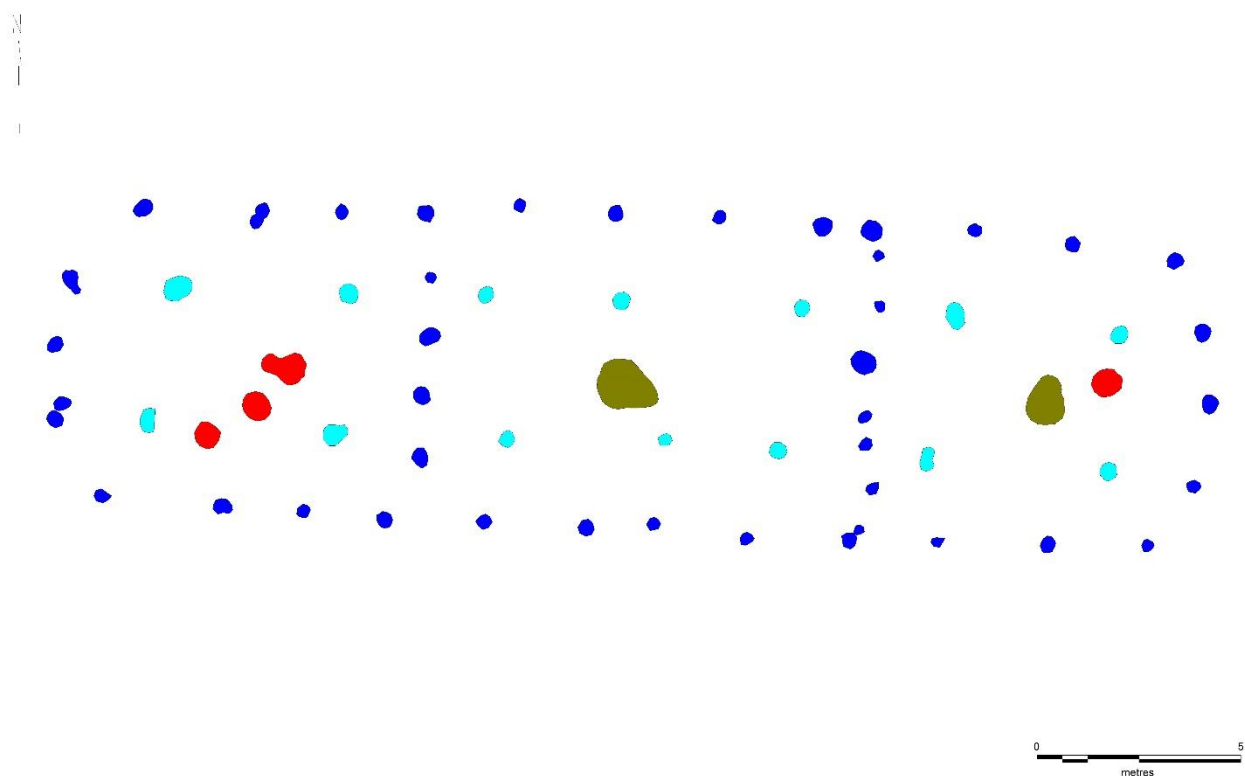

Fig. 2. Grundplan over det 28 meter lange langhus A555. Turkis = stolpehuller efter den tagbærende konstruktion; blå = stolpehuller efter væggen og de indre skillerum; rød = kogegruber; brun = gruber. På rapportens forside ses i øvrigt til sammenligning et foto af husets halvtudgravede stolpehuller.

Inde i langhuset blev der fundet spor efter flere anlæg, som har været benyttet under forskellige aktiviteter i bygningen. Tre kogegruber (gruber med trækul og ildskørnede sten) fundet i vestenden af huset indikerer, at køkken, opholds- og soverum har ligget her. En fjerde kogegrube blev fundet længst mod øst, og det kan på den baggrund ikke udelukkes, at huset haft beboelse i begge ender, og måske en stald i det centrale rum.

Som det ofte er tilfældet ved undersøgelsen af bebyggelser fra bronzealderen, blev der fundet meget få oldsager under udgravningen. Kun et enkelt af de mere end 100 udgravede anlægsspor rummede nævneværdigt fundmateriale. I en enkelt grube fandtes således en håndfuld keramikskår. Disse var imidlertid desværre uden karakteristiske detaljer og kan derfor ikke placeres nærmere i tid end

¹⁴C-analyse

Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere organisk materiale, altså materiale fra mennesker, dyr og planter.

Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. ¹⁴C har de samme egenskaber som almindeligt kulstof (¹²C), men er radioaktivt. Når en organisme, fx et menneske dør, mindskes antallet af C-14 atomer i det døde menneske derefter langsomt, eller henfalder som det kaldes. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

¹⁴C-analyserne udføres af fysikere, som modtager de materialer, der udvælges fra forkullet materiale - oftest fra makrofossil-analyser.

til perioden bronzealder-ældre jernalder. Dateringen af de fundne anlægsspor hviler derfor pt. alene på udformningen af langhusene. Heldigvis er det store ovennævnte langhus så karakteristisk, at det kan tidsfæstes relativt præcist til slutningen af ældre bronzealder, dvs. ca. 1500-1100 f.Kr. ¹⁴C-datering af forkullet plantemateriale fundet i jordprøver fra husets stolpehuller vil med al sandsynlighed kunne indsnævre dateringsrammen yderligere. Prøver er indsendt til datering, men analyseresultaterne foreligger ikke i skrivende stund.

Sammenfatning og perspektivering

Udgravningen ved Høje Støvring etape IV har leveret væsentlig ny information om bronzealderbebyggelsen i Østhimmerland. Særligt det store velbevarede langhus A555 med spor efter en kraftig bulvæg er interessant. Over de seneste år er der således blevet udgravet en række bopladser fra bronzealder i lokalområdet omkring Støvring, og på flere af disse er der fundet langhuse bygget efter samme model. Blandt andet blev der blot 150 meter nord for det netop undersøgte hus fundet rester af et næsten tilsvarende i 2017.

Sådanne store velbyggede huse har efter alt at dømme været forbeholdt samfundseliten, og udover de store langhuse, så er der også over årene fremkommet et par højest usædvanlige depotfund fra yngre

Fig. 3. Bronzealderdepotet fra Bækkedal under udgravning. Øverst ses dele af de forskellige seletøjsbeslag til en tospandet hestevogn, som har sine bedste paralleller langt ned i Centraleuropa.

bronzealder i lokalområdet. I 1992 fremkom der ved Vaseholm 2 kilometer mod nordøst under gravning på kanten af en gammel mose et imponerede depotfund bestående af en centraleuropæiske bronzespad og en række store bronzesmykker, og i 2014 fandt lokale metaldetektorførere et andet depot ved Bækkedal lige på den modsatte Lindenberg Å. Her var der imidlertid tale om seletøjsudstyr nedlagt i et lerkar sammen med forskelligt personligt mands- og kvindeudstyr. Også flere genstande i dette fund stammer oprindeligt fra Centraleuropa.

De store velbyggede huse og de rige metaldeponeringer viser, at her i Støvringområdet fandtes et ualmindeligt højstatusmiljø gennem store dele af bronzealderen. Det nye langhus har derfor afsløret endnu en lille flig af et helt unikt bronzealdermiljø med stort forskningsmæssigt potentiale.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende:

Jørgen Jensen: Danmarks Oldtid bind 1-4. Gyldendal.

Torben Sarauw: Læder i lange baner. Hesteudstyr fra yngre bronzealder fra Bækkedal, Gl. Skørping. Årbog Nordjyllands Historiske Museum 2014. <https://nordmus.dk/wp-content/uploads/2018/09/%C3%85rbog-2014-Artikel-L%C3%A6der-i-lange-baner.pdf>

Høje Støvring Etape IV

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. ÅHM 6462
- Fund & Fortidsminder: 12.05.02. Sb.nr. 144 og 262.
- Kulturstyrelsen jnr. 20/01953
- Bygherre: Bundgaardsminde Aps
Undersøgt areal: 2000 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Ina Thegen
 - Arkæolog Diana Windfeldt-Schmidt
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Nordjyllands Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

